

STRUKTURA OBSAHU PLÁNU PRŮBĚHU SLUŽEB PZ

1. Identifikační prvky, informace a data

- Jméno uživatele
- Jméno pracovního konzultanta
- Jména dalších účastníků plánování
- Datum vzniku plánu
- Datum hodnocení/změny plánu

2. Hodnocení dosavadního průběhu služeb PZ

3. Popis aktuální situace

4. Cíl uživatele (v čem se má situace změnit)

5. Harmonogram dosahování cíle

- Jednotlivé kroky (úkoly, činnosti)
- Osoby, zodpovědné za jejich uskutečnění (splnění, provedení)
- Termíny jejich uskutečnění (splnění, provedení)

6. Potvrzení, že všichni účastníci plánu rozumějí a souhlasí s ním

- Podpisy účastníků plánování

PROTIKRIZOVÝ PLÁN

Datum vytvoření plánu:

Jméno pracovního konzultanta:

Jméno klienta:

Adresa klienta:

Telefonní kontakt na klienta:

Ošetřující psychiatr:

Adresa ordinace, telefon:

Individuální psychoterapie – kontakt:

Klíčový pracovník, telefon:

Medikace:

Možné potíže:

Vlastní zdroje k udržení stabilizovaného stavu a co mají dělat lidé z okolí:

Koho kontaktovat v případě krize:

KOMPETENCE PRACOVNÍHO KONZULTANTA V PZ

Zdroj: Souhrnná metodika PZ

Znalost a používání legislativy

- zná druhy pracovněprávních vztahů, orientuje se v oblasti důchodů, sociálních dávek, zná povinný podíl při zaměstnávání zdravotně postižených lidí, daňové odvody, umí zaměstnavatele a uživatele seznámit s jejich právy a povinnostmi
- umí vyhledat potřebné informace, zná kontaktní osobu, kterou může požádat o radu
- znalosti využívá v praxi
- registruje změny v legislativě a informuje kolegy

Ztotožnění se s principy služby, standardy kvality, zachovávání profesionální etiky

- zná Standardy kvality sociálních služeb, Standardy PZ, metodiku PZ a uvádí je do praxe
- chování k uživateli služeb je v souladu s těmito dokumenty
- zná rozdíl mezi sociální kontrolou a sociální podporou
- umí rozpoznat manipulaci a nepoužívá manipulativní chování
- upřednostňuje přání klienta před vlastním názorem
- ví, co vyplývá pro jeho práci s klientem ze zákona o ochraně osobních údajů
- dodržuje mlčenlivost ve věcech práce s uživatelem

Určení profesní hranice

- odděluje rovinu profesní a osobní, a toto oddělování vnímá jako stálý proces
- umí říci ne
- dává klientovi jasné zprávy, čím se může zabývat a čím ne
- umí si definovat profesní vztah
- ví, kde má hledat pomoc
- ví, kdy a zda je vhodné překročit hranice své profesní role

Schopnost pracovat s informacemi

- orientuje se v informačních zdrojích (internet, odborná literatura, instituce apod.)
- umí předávat informace, umí je využít pro sebe i své spolupracovníky
- orientuje se v dokumentaci
- ví, jaké informace o klientovi zjišťovat a jak je zpracovávat

Komunikace

- umí přizpůsobit komunikaci věku, individualitě uživatele a situaci
- zná teoreticky i prakticky techniky vedení rozhovorů, umí vhodně používat různé typy otázek
- umí respektovat postoj druhého, v komunikaci nemanipuluje
- se souhlasem uživatele komunikuje s rodinou, školou, v TP, odborníky (lékaři, psychologem aj.), umí rozeznat, kde je potřeba komunikovat o uživateli s jinými lidmi
- v průběhu komunikace vyjasňuje situaci
- upřednostňuje přání klienta před vlastním názorem, umí naslouchat, zároveň seznamuje uživatele se svým názorem a nabízí další možnosti řešení (podporuje uživatele v informovaném rozhodnutí)
- je schopen sebereflexe

→ dává uživateli čas a prostor a trpělivě ho podporuje ve vlastním rozhodnutí

Znalost procesu PZ a používání této znalosti v praxi

- umí posoudit, pro kterého klienta je PZ vhodné, případně dává kontakty na jiné služby
- umí vést skupinová setkání
- vhodně prezentuje PZ (u zaměstnavatelů, studentům apod.)
- umí sestavit pracovní profil uživatele (ví, jaké informace potřebuje zjišťovat a proč)
- umí pomoci uživateli vytvořit si reálnou představu o pracovním uplatnění
- umí sestavit individuální plán - plán tvoří s uživatelem, plán obsahuje cíle a přání uživatele, cíle jsou konkrétní, plán je srozumitelný uživateli, obsahuje termíny a zodpovědné osoby za plnění úkolů, plán mění (při změnách) a hodnotí s uživatelem případně s dalšími osobami
- v případě potřeby umí sestavit krizový plán
- umí s uživatelem hledat zaměstnání a učit ho potřebné dovednosti
- sám pro uživatele vyhledává práci
- umí poskytovat pracovní asistenci
- určuje přiměřenou míru a délku podpory potřebnou pro uživatele
- konzultuje snižování podpory s uživatelem, zaměstnavatelem, rodinou
- umí vyhledávat přirozenou podporu na pracovišti
- s každým uživatelem sestavuje závěrečný plán

Administrativa

- umí psát zápisy pro úřady práce a tuto činnost provádí
- zaznamenává jednání se zaměstnavateli, školami, úřady práce
- píše zápisy o práci s uživatelem, které jsou jasné, stručné, výstižné
- zakládá dokumenty (pracovní smlouvy, dohody se školami, dohody o praxi apod.)
- každý uživatel má ve složce evidenční list, dotazník pro práci, průběh zaměstnání a zápisy

Další dovednosti

- umí si organizovat pracovní dobu (má čas na hledání práce, oslovuje zaměstnavatele, provádí asistenci, dokumentuje poskytování služeb)
- vzdělává se adekvátně potřebám svých uživatelů
- jedná se zaměstnavateli a spolupracovníky, umí jim poskytnout poradenství a podpořit je
- zná a využívá různé způsoby hledání práce (internet, oslovování firem, telefonování, inzeráty apod.)
- umí vést a vede a kontroluje asistenty svých uživatelů
- umí říci o radu, supervizi, umí rozpoznat problémy vhodné k řešení

ZJIŠŤOVANÉ INFORMACE PŘI SESTAVOVÁNÍ OSOBNÍHO PROFILU

Identifikační a kontaktní údaje

- Příjmení a jméno
- Datum narození
- Adresa, telefon, mobil, E –mail
- Kontakty na blízké osoby (rodiče, jiní příbuzní, opatrovník) nebo další osoby, které si klient vybere (např. psycholog, terapeut, psychiatr).
- Procedurální údaje
- Údaje o pracovní schopnosti od posudkového lékaře
- Typ invalidního důchodu
- Registrace na úřadu práce
- Způsobilost k právním úkonům
- Vlastnictví občanského průkazu

Vlastní dosavadní představy o pracovním uplatnění

- Představa budoucnosti, přání, vize, sny.
- Představa zaměstnání (např. práce v pekárně u strýce).
- Motivace, očekávání spojené se získáním práce (např. budu mít víc peněz a koupím si video).
- Typ činnosti (opakování stejných úkonů, střídání činností, fyzická náročnost, intelektuální náročnost).
- Představa konkrétní pracovní činnosti (např. péct housky).
- Časové aspekty (kolik hodin denně, týdně, od kdy do kdy).
- Fyzikální podmínky prostředí (potřeba přístupnosti, otázky hluku, osvětlení, práce v přírodě, v kanceláři, na ulici).
- Sociální podmínky prostředí (velikost kolektivu, časté přicházení a odcházení lidí, nutnost navazovat stále nové kontakty).
- Finanční podmínky (mzda).
- Lokalita (vzdálenost od místa bydliště, dostupnost hromadnou dopravou).
- Představy a doporučení rodičů, profesionálů, přátel.

Předpoklady pro práci

- Zájmy, koníčky, oblíbené činnosti.
- Dosavadní pracovní zkušenosti (i neformální, brigády, pomoc v domácnosti, hospodářství).
- Dosavadní životní situace podstatné pro proces získávání vhodného pracovního uplatnění, předpokládané změny.
- Přehled vzdělání.
- Speciální dovednosti (jazyky, práce s počítačem).
- Fyzické schopnosti.
- Poznávací dovednosti (paměť, soustředění, orientace, plánování).
- Schopnosti související s aktivitami každodenního života.
- Sociální dovednosti včetně komunikačních.

Zdroje a podpůrné sítě

- Profesionální služby poskytující podporu v jiných oblastech.
- Přirozená sociální síť - rodina, přátelé, sousedé.

Předpokládaná omezení či rizika a z toho vyplývající individuální opatření

- Situace, které mohou během práce nastat a o kterých by měl pracovní asistent a případně zaměstnavatel vědět.
- Potřeba prevence při alergii - vyvarovat se alergenního prostředí a látek.
- Omezení v oblasti paměti, soustředění, rozhodování.
- Nepříjemné nebo neobvyklé chování - situace, ve kterých k němu může dojít a dosud praktikované strategie řešení (například: při úleku dochází k rychlému pohybu hlavy ze stany na stranu, při rozrušení začne rozbíjet předměty).
- Problémy při užívání medikace, vedlejší účinky léků.
- Problémy vyplývající z onemocnění (např. ranní vstávání, některé dny neschopnost vstát z postele, deprese, atd.)
- Problémy v sociálních vztazích.

Doplňující informace

- Samostatnost při dopravě do práce - samostatně cestovat (nejde o dovednost používání dopravního prostředku, ale vztahuje se k psychice, např. člověk umí používat dopravní prostředek, ale vzhledem ke svému duševnímu stavu potřebuje podporu při cestování, má strach, hlasy, nezvládne sám odejít z domu a odjet dopravním prostředkem.).
  - Možnost zajistit si oběd, potřeba pravidelnosti stravy.

- Samostatnost při ranní přípravě na odchod z domova. Strukturování času (potíže se strukturováním času mohou vést k tomu, že člověk zmešká pohovor nebo nepodá dobrý výkon, protože pohovor není ve vhodnou dobu, není zvyklý nebo nezvládá vstávat v 7 hodin)

ZÁKLADNÍ OTÁZKY PRO STRUKTURU SEMISTRUKTUROVANÉHO ROZHOVORU

První okruh otázek je zaměřen na současnou situaci. Na problematiku získání zaměstnání lidí s duševním onemocněním a na program podporovaného zaměstnávání.

1. Jak dlouho pracujete v oblasti zaměstnávání lidí s duševním onemocněním?
2. S jakou zakázkou se na vás vaši klienti nejčastěji obracejí?
3. Jaké jsou podle vás možnosti získání stálého pracovního poměru vaší cílové skupiny?
4. S jakými nejčastějšími překážkami v získání zaměstnání se vaši klienti setkávají?
5. V které oblasti možností zaměstnávání lidí se znevýhodněním se vaši klienti nejčastěji realizují?
6. Je podle vás program podporovaného zaměstnávání vhodnou metodou pro lidi s duševním onemocněním?

Druhý okruh otázek je zaměřen na udržitelnost a možná východiska programu podporovaného zaměstnávání. Na vhodnost sociálních firem jakožto jednoho z východisek pro získání stálého zaměstnání pro lidi s duševním onemocněním.

1. Jak vidíte udržitelnost programu PZ v rámci probíhající reformy psychiatrické péče?
2. Jaké máte zkušenosti s využitím zaměstnání vaši klientů v sociální firmě?
3. Jaké jsou vaše osobní zkušenosti, jakožto pracovníka PZ, se sociálními firmami?
4. Jaké jsou, dle vašeho názoru, pozitiva sociálních firem?
5. Jaké jsou, dle vašeho názoru, nedostatky sociálních firem?
6. Jak vidíte udržitelnost sociálních firem?

TRANSKRIPCE SEMISTRUKTUROVANÉHO ROZHOVORU

Tento rozhovor jsem zaznamenala v únoru tohoto roku (2016) na digitální záznamník. Před uskutečněním rozhovoru jsem respondentku seznámila s tím, že bude rozhovor nahráván a za jakým účelem. Respondentka s nahráváním souhlasila. Dále jsem respondentku seznámila s použitím a uchováním získaných dat a také s anonymizací. V průběhu rozhovoru jsem se snažila používat nedirektivní způsob dotazování, kladení otázek bylo neutrální a odpovědi mnou nebyli nijak komentovány. Držela jsem se mnou sestavené struktury rozhovoru, kterou jsem doplňovala dle zásad zakotvené teorie dílčími otázkami, vplynuvšími z předchozích rozhovorů i z rozhovoru aktuálního. Rozhovor byl realizován v neutrálním prostředí příjemné tiché kavárny, kterou vybrala respondentka sama. Při rozhovoru jsem byla u stolu přítomna jen já a respondentka. Délka rozhovoru byla hodinu a dvacet sedm minut i s přerušением při doobjednávání nápojů.

Jak dlouho pracujete v oblasti zaměstnávání lidí s duševním onemocněním?

Šestý rok.

Na jaké pozici?

No, jako pracovní konzultantka v programech zaměstnávání . Mám říct i v jaké organizaci?

Jak chcete.

Zas, abych pak neporušila tu anonymitu...(úsměv)

S jakou zakázkou se na vás vaši klienti nejčastěji obracejí?

Obracejí se na nás ,mylně, nejčastěji jako na pracovní agenturu. Chtějí abychom jim nabídli práci. Ale to my neděláme.

Jaký je podle vás rozdíl mezi pracovní agenturou a vámi poskytovanou službou podporovaného zaměstnávání?

V pracovní agentuře jsou prostě nabízeny pracovní příležitosti. Mají předem nasmlouvané místa a hledají vhodné pracovníky. My nejsme pracovní ani personální agentura! ..... Oni si myslí, že přijdou a my jim dáme práci, ale v podporku jde o to, že v rámci metod sociální práce vedeme klienty k tomu, aby si dokázali práci najít sami. Jsme takový průvodci. Pomáháme jim hlavně v tom, že často nevědí a nebo, no mají prostě nereálnou představu a tak je naší nejčastější zakázkou, i když ne prvotní, hledání vhodného

uplatnění. Prostě klienti zjišťují, že je práce sice relativně dost, ale oni ne každou mohou vykonávat.

Jaké jsou podle vás možnosti získání stálého pracovního poměru vaší cílové skupiny?

No, ono jde vlastně taky o to, co myslíte tím stálým pracovním poměrem..... U naší cílovky je problém v tom, že nikdo neví kdy a za jak dlouho se nemoc zase projeví a člověk bude muset být zase hospitalizovaný.....Prostě práce na otevřeném trhu, sociální firma, popřípadě chráněná pracovní místa..... Ale nejčastěji je to úklid – protože se jedná o snadno dosažitelnou práci. Rukodělné činnosti v rámci chráněných dílen. Bezpečnostní pracovníci – vrátný, recepční, hlídači. ....Pomocné profese – zejména v kuchyni, pohostinství..... Možnosti jsou stejné jako u kohokoliv jiného otevřený trh, OSVČ, brigády.....

- delší pauza, přemýšlení, napití

Máme teď hodně lidí, co jsou chronici. Mladí psychotici teď častěji zavítají do Green Doors, to jsem asi říkat neměla,....., ale Green Doors hlavně nabízejí terapeutický kavárny, tam se mladý člověk nějakým způsobem odrazí, ale neznamena to, že by se pak neobrátil na ná! - úsměv.

S jakými nejčastějšími překážkami v získání zaměstnání se vaši klienti setkávají?

Se svojí nemocí. .... A taky s předsudky..... To je tím, že duševní nemoc je v naší společnosti tabu!!! Taky nejsou žádné pozitivní zprávy v médiích..... jako o lidech s duševním onemocněním..... Kolikrát je ve zprávách nekorektně a často i chybně uvedeno, že schizofrenik někoho napadl, nebo tak něco. .... Já znám i schizofreniky, kteří někomu pomohli, zachránili a tak, ale to se ve zprávách neobjevuje..... no, slyšela jste někdy, že by třeba řekli, že mladý schizofrenik zachránil tonoucího psa, nebo tak nějak..... prostě když někdo někomu pomůže, je to "jen" člověk, nebo je zmíněna jeho profese, ale pokud někdo někomu ublíží, hned se jde po psychiatrické diagnóze, a pokud není potvrzena, tak je tam o ní alespoň jako o možnosti zmínění! Bohužel.....

Se zaměstnavateli o těchto tabu o duševním onemocněním hovoříte?

No, jak kdy,.... záleží to na klientovi, ... jestli chce naší interakci se zaměstnavatelem..... Ale není to tak často. Naši klienti si většinu věcí přímo se zaměstnavatelem na základě nácviku při schůzkách vyjednávají všechno sami. Ale naše organizace se velice snaží a myslím, že jí to jde. Snažíme se tabu odtabuizovat a to ne jen v rámci týdnů duševního zdraví.

Mluvila jste o nemoci jako o možné překážce se kterou se klienti při získávání zaměstnání setkávají, mohla by jste tuto myšlenku konkretizovat?

No, nemoc jim často vezme spoustu dovedností, které měli před propuknutím. ....Taky s vůlí a motivací je to špatné. Pokud jde o klienta, který už má nějaké pracovní zkušenosti před tím, než onemocněl, tak zpravidla musí jít minimálně o dvě příčky v žebříčku příležitostí dolů. Je to hodně bolestná fáze..... Hodně klientů v tomhle bodě spolupráci přeruší, ale pak se zase třeba po měsíci dvou vrací a navazujeme tam, kde jsme skončili.

Je podle vás program podporovaného zaměstnávání vhodnou metodou pro lidi s duševním onemocněním?

No, jo, já myslím, že jo. Podporko je součástí multidisciplinárních týmů a má tam své právoplatné místo! .... Patří do celkové rehabilitace, kotí (případový pracovníci komunitního týmu) nás často využívají. Vlastně hlavně při zjišťování jestli klient opravdu má již natolik stabilizovaný stav, že je schopen pracovat.....

To je v rámci všech programů zaměstnávání, mě jde teď zejména čistě o podporované zaměstnávání. Tak jak je, nebo spíš bylo, požadováno Unií podporovaného zaměstnávání.

No, naše podporko už není vedené pod Unií, jako agentura podporovaného zaměstnávání..... Je to tím, že pro naši cílovou skupinu jsme museli tento program relativně dost upravit a to už se zcela neshodovalo s metodikou podporka, tak jak to bylo unií patronované. ....Takže, myslím si, že upravením podporka pro naši cílovku je to velice vhodná metoda.

Jak vidíte udržitelnost programu podporovaného zaměstnávání v rámci probíhající reformy psychiatrické péče?

Já, mmm, myslím, že je udržitelný. Je součástí multidisciplinárních týmů, takže nevidím problém s jeho udržením..... Otázkou je, v jaké podobě.

A v jaké podobě jeho udržitelnost vidíte vy?

eeee, hmmm.....
nápojů

- přerušení rozhovoru při přibjdnávání

Skončili jsme u podoby podporovaného zaměstnávání v rámci reformy psychiatrické péče.

No, tak já myslím, že je tu možnost, že se jako tým zaměstnávání budeme muset rozplynout..... jako jednotliví pracovníci do jednotlivých center duševního zdraví....., ale zatím je to tak, že jsme jeden tým a do jednotlivých center docházíme. Ale fungujeme pořád v našem týmu zaměstnávání. .... Přece jen je třeba mít oporu v týmu, kde lidé pracují na stejné zakázce. Prostě, je to i pro využití intervize, pro inspiraci a tak..... Pokud je klient

i součástí komunitního týmu, a je jeho případ řešený v rámci případové konference, tak tam jeho konzultant je také přítomen jako rovnocenný. Tak to tedy alespoň funguje u nás.

Jak hodnotíte vývoj reformy?

Myslím, že centra duševního zdraví jsou dobrou krok, ale je to jen pilotní projekt, uvidíme jak to všechno dopadne, hlavně z finančního hlediska.....

Když jsme mluvili o možnostech pracovního uplatnění vašich klientů, zmínila jste jako jednu z možností sociální firmu.

Jaké máte zkušenosti s využitím zaměstnání vaši klientů v sociální firmě?

No ,já, mmmm .... Dobré. Přistupuji k sociálním firmám jako k jakémukoliv jinému zaměstnavateli.... Fokus Praha má 3 sociální firmy.... Spolupráce probíhá OK.....

Jaké jsou vaše osobní zkušenosti, jakožto pracovníka programů zaměstnávání, se sociálními firmami?

No....., já nevím, nemám zásadní zkušenosti..... jen s pár klienty,..... ale ty tam šli jako do práce....myslím, stejně jako by třebaš šli na otevřený trh, kdyby tam pro ně práce byla vhodná.... Kolega tam teď dochází i jako asistent.... ale já zkušenosti nemám.

Jaké jsou, dle vašeho názoru, pozitiva sociálních firem?

No ....., to, že vůbec existují....., bych řekla.

Jaké jsou, dle vašeho názoru, nedostatky sociálních firem?

Nevím, ale myslím si, že největším nedostatkem.....nedostatkem je podle mě to, že podle zákona tento statut neexistuje..... Sociální firmy Fokusu mají 99% zaměstnanců OZP, což vnímám také jako nedostatek..... a taky těžko udržitelné financování.

Jak vidíte udržitelnost sociálních firem?

Bez podpory státu není podle mě možná..... Například formou státních zakázek a zvýhodněním v soutěžích o zakázky jednotlivých městských částí a tak....

Děkuji za rozhovor

Rozhovor jsem ukončila zejména kvůli viditelné únavě respondentky a také z náznaků při odpovědích na otázky týkajících se sociálních firem. Dle neverbálních projevů respondentky bylo zřejmé, že téma sociálních firem jí není vlastní a nevycházejí z její vlastní zkušenosti.

PŘÍPADOVÁ STUDIE 1

Dan, 32 let je svobodný, bez partnerky. V současné době využívá služby chráněného bydlení organizace Eset Help. Do té doby žil ve společné domácnosti s matkou a sestrou.

Rodina

Matka, 63 let, povoláním kreslička, nyní ve starobním důchodu. Otec, zemřel v červenci 2011 ve věku 59 let, povoláním inženýr. Dan je druhým nejstarším ze čtyř dětí. Má ještě 3 sestry.

Škola, zaměstnání

V roce 1999 Dan nastoupil na střední průmyslovou školu. Učení ho ale nebavilo, v druhém ročníku dělal reparát a ve třetím ročníku ho vyhodili.

Snažil se najít si zaměstnání, ale jak sám říká, průměrně v něm vydržel 4 měsíce. Jako důvod uvádí, že se mu spolupracovníci posmívali, občas byli zlí a to mu nedělalo dobře.

Pokusil se také o návrat do školy, ale přístup kantorů mu připadal zastaralý, ze školy opět již v prvním roce odešel.

Kontakt s psychiatrií

V roce 2005 byl poprvé hospitalizovaný v PL Bohnice s diagnózou schizofrenního onemocnění.

V roce 2006 Dan absolvoval denní stacionář kliniky ESET a poté ještě jednou v roce 2008. O svém onemocnění Dan vůbec nemluví, ani v záznamech nejsou žádné informace.

Pracovní rehabilitace

Od roku 2010 je Dan také klientem Fokusu Praha. V rámci pracovní rehabilitace absolvoval pět pracovních rehabilitačních míst v programech chráněného a přechodného zaměstnávání. Rehabilitace na jednom pracovním místě trvala vždy 6 měsíců a byla ukončena úspěšně.

Po skončení na posledním pracovním místě přechodného zaměstnání, v roce 2012, bylo zřejmé, že Dan zvládá nároky otevřeného trhu práce, pokud vykonává práci, která ho baví a která splňuje určité specifické podmínky. Po společné domluvě Dana s pracovním rehabilitačním pracovníkem bylo dohodnuto, že je na čase zkusit nalézt trvalý pracovní poměr. Po vzájemném vyjasnění pravidel a očekávání byla uzavřena dohoda o poskytnutí služby PZ.

Současná situace

Danův psychický stav je stabilizovaný, Dan se cítí dobře, žádné potíže sám neuvádí. Pravidelně 1x za měsíc navštěvuje ambulantního psychiatra. Má stálou medikaci, v souvislosti s ní Dan také žádné potíže nezmiňuje. U Dana jsou zřejmé výrazné komunikační problémy, minimální oční kontakt, strach a nejistota při kontaktu s lidmi, dokonce i s těmi, které Dan zná již delší dobu.

Průběh v programu PZ:

Osobní profil klienta

Je samotářský, společnost lidí nevyhledává. Ani programy centra denních aktivit nenavštěvoval. Je rád sám, v klubu je na něj hodně lidí. Vždy, i když velmi nejistě, říká, že mu samota vyhovuje.

V komunikaci neudrhuje oční kontakt, komunikuje spíše příkyvováním. Stále působí, jakoby nechtěl obtěžovat. Z předchozí spolupráce v rámci přechodného zaměstnání je v dokumentaci popsáno, že pokud je nespokojený nebo se mu něco nelíbí, reaguje pouze tichým sklopením hlavy. Pokud má o daný návrh zájem, vyjadřuje ho přikývnutím a velmi tichým „no“. Je proto doporučeno nabízet návrhy a možnosti a sledovat Danovy reakce. Z předchozí spolupráce je zřejmé, že spirálování kalendářů a balení knih ho příliš nebavilo. Občas zmiňuje, že má rád počítače. Kdykoliv je řeč o počítačích, Dan září.

Plánování kariéry

Krok jakéhokoliv plánování byl s Danem velmi obtížný. Dan nedokázal formulovat svá přání a požadavky. Po zvážení všech okolností bylo dohodnuto, že ideálním pracovním místem pro Dana by byla práce kolem počítačů.

Současný pracovní cíl

Práce s počítačem – vkládání dat do počítače, montování či oprava počítačů, výpomoc v počítačovém obchodě, počítačové bazary. Ideální by byl menší pracovní kolektiv.

Práce mu pomáhá naplnit volný čas, dává mu pocit, že je užitečný a je pro něj zdrojem financí.

Kvalifikace pro práci

Invalidní důchod, nedokončené vzdělání SPŠ elektro, předchozí poměrně bohatá pracovní zkušenost (pomocný dělník 4 měsíce, technicko administrativní pracovník 1 měsíc, vývojový asistent 4 měsíce, manipulační dělník 2 měsíce, opravář PC 6 měsíců, pracovní rehabilitace - spirálování kalendářů 6 měsíců, pracovní rehabilitace - balení knih 6 měsíců, zřízenec 2 měsíce, pracovní rehabilitace - vkládání dat do počítače 6 měsíců, pracovní rehabilitace - pochůzky 6 měsíců). Živý zájem o práci s PC.

Shrnutí silných a slabých stránek

Dan umí najít a opravit chybu na počítači, umí sestavit a spustit nový počítač, ovládá MS WORD a EXCEL. Samostatně zvládá dílčí úkoly, ale stále přetrvávají komunikační problémy a strach z většího počtu lidí.

Dílčí kroky vztahující se k cíli

Dan bude doma na internetu a v novinách vyhledávat inzeráty, s pracovním konzultantem je poté projdou, vyberou vhodné a pracovní konzultant je obvolá z důvodu Danových komunikačních problémů.

Dan vypracuje životopis, pošle ho emailem a s pracovním konzultantem ho případně upraví.

Popis vhodného pracovního místa

Trvalý pracovní poměr na 6 hodin denně. Dopolodní a odpolední směny nejsou překážkou, noční směny ano. Nejlépe v malém pracovním kolektivu. Dan má strach z lidí a komunikace s nimi. Náplň práce má být činnost kolem počítačů.

Podpůrná síť

Tvoří ji psychiatr a pracovní konzultant.

Dana v práci podporuje pouze jeho psychiatr a pracovník PZ. Jeho matka naopak vyjadřuje obavy, ráda by měla Dana doma. Vzhledem ke svým zdravotním problémům – díky nadváze není schopná delší chůze, Dan musí všude chodit s ní a nosit jí židličku. V období, kdy Dan bydlel s matkou se Dan staral také o domácnost, pro matku i vařil. (Vzhledem k této skutečnosti Dan ve svých rozhodnutích velmi myslel na matku. Často vyjadřoval obavy, že se o sebe matka v jeho nepřítomnosti nepostará. Dan poměrně s oblibou jezdí na resocializační pobyty cca 2x do roka. Po dotazu, zda se v této době o matku někdo stará, Dan připustil, že ne, že se o sebe dokáže postarat sama.) Sestra, která s nimi a svým dítětem žila ve společné domácnosti, se o Danovu práci příliš nezajímá. V péči o matku Danovi nijak nepomáhá.

Průběh programu podporovaného zaměstnávání

V první fázi probíhaly společné schůzky s pracovním konzultantem jednou týdně. Jejich cílem bylo posílení a zapojení Daniela v jeho schopnosti rozhodování se sám za sebe a ujasňování si vhodného pracovního místa. Kontinuálně probíhalo hledání inzerátů, reakce na ně a účast na výběrových řízeních a pohovorech.

Po třech měsících si Dan uvědomil, že je obtížné nalézt zvolenou práci. Jako problém uváděl svojí nekomunikativnost a to, že nemá odpovídající vzdělání pro práci na PC.

Přehodnocení a úprava plánu

Dan se na základě přehodnocení rozhodl doplnit si vzdělání. Spolu s pracovním konzultantem obvolali vybrané školy. Důležitými kritérii byla možnost dálkového studia, otázka školného a podmínky přijetí. Dan přehodnotil své představy o jediném vhodném zaměstnání – stát se programátorem bez vzdělání a praxe.

Popis vhodného pracovního místa:

Po přehodnocení svých pracovních schopností a dovedností se Dan rozhodl pro hledání těchto pracovních míst:

- práce v knihkupectví – balení knih a šitkování
- skladník (bez praxe a řidičského oprávnění)
- pomocný pracovník
- administrativní pracovník

Chtěl by pracovat každý den 6 hodin, ale i 3x týdně 8 hodin. Maximálně od 8, 00 hodin ráno, nejdéle do 18, 00 hodin večer.

V **září 2012** Dan nastoupil na večerní studium na SPŠ Františka Křížka. Četnost schůzek s pracovním konzultantem se snížila na 1x za 14 dní. Dan i pracovní konzultant nadále hledají vhodné inzeráty. Po nácviu telefonního kontaktu již i Dan sám firmy oslovuje. Výsledky jednání si vzájemně sdělují na společných schůzkách. Na schůzky se zaměstnavateli chodí společně, při samotném jednání je Dan sám. Pracovní konzultant na něj čeká venku, proběhlý pohovor spolu poté probírají.

V **prosinci 2012** Dan ukončil pracovní rehabilitaci v přechodném zaměstnání.

V **dubnu 2013** Dan ztrácí naději na získání práce. Prozatímní neúspěch s nalezením vhodného zaměstnání má vliv na jeho sebevědomí. Na všechny inzeráty již reaguje s pocitem, že to nevyjde.

V **květnu 2013** byl Danovi předán kontakt na firmu, která dělá servis benzínovým pumpám. Náplní práce je sepisování zakázkových listů na počítači, přepočítání ceny na EURA a na konci měsíce zmapování celkového toku financí. Danovi se nabídka líbila, rozhodl se, že zaměstnavatele zkontaktuje sám. Společně s pracovním konzultantem se připravil na pracovní pohovor, který proběhl úspěšně. Od 1. 6. Dan nastupuje na pracovní místo. Pracovní doba bude na 5 hodin denně. Sám si domluvil také studijní volno.

Pracovní konzultant dohodl pouze telefonicky se zaměstnavatelem možnosti zaměstnání osob se změněnou pracovní schopností. Byla sjednána zkušební doba na 3 měsíce a pokud se Dan osvědčí, bude s ním uzavřena pracovní smlouva na dobu neurčitou. Na konci května také úspěšně ukončil první rok studia.

V **červnu 2013** Dan nastupuje na pracovní místo sám, bez pomoci pracovního konzultanta. Jejich společné schůzky probíhaly 1x týdně mimo pracoviště.

V **červenci a srpnu 2013** schůzky s pracovním konzultantem probíhaly pouze 1x měsíčně. Dan se v práci osvědčil, i jemu se práce líbí. Od září 2013 s ním bude uzavřena pracovní smlouva na dobu neurčitou. V září také nastupuje do 2. ročníku.

Dochází k uzavření dohody o ukončení poskytování služeb. Pracovní konzultant nabízí možnost jednorázové nebo opakované konzultace či intervence. Dan nadále zůstává ve službách chráněného bydlení organizace Eset Help.

PŘÍPADOVÁ STUDIE 2

Jan, 46 let svobodný, bez partnerky. V současné době žije sám v bytě po rodičích s využíváním služeb pracovníka z týmu podpory bydlení.

Rodina

Matka, 78 let, povoláním technička, nyní ve starobním důchodu. Otec, zemřel. Jan je nejstarší ze dvou dětí, má sestru, o které v dokumentaci není nic bližšího.

Škola, zaměstnání

Jan je úspěšným absolventem prestižního gymnázia a vysoké školy technické. Po ukončení studia pracoval dvanáct let ve vystudovaném oboru jako stavební projektant.

Kontakt s psychiatrií

V roce 2005 byl poprvé hospitalizovaný v PL Bohnice s diagnózou maniodepresivního onemocnění.

Průběh onemocnění byl velice bouřlivý a hospitalizace s krátkým i přestávkami trvala bez mála čtyři roky. V roce 2009 se Jan dostal do péče týmu casemanagementu Fokusu Praha (dnes komunitní tým). Následovaly služby podpory bydlení a volnočasové aktivity v rámci Klubu Libuše. V roce 2012 byl pan Jan opět hospitalizován na psychiatrii, kde léčba a stabilizace nemoci trvala jeden rok.

Pracovní rehabilitace

Od roku 2013 je Jan klientem programů podpory zaměstnávání Fokusu Praha. V rámci pracovní rehabilitace absolvoval dvě pracovní rehabilitační místa v programech chráněných dílen a v roce 2014 jedno místo v rámci přechodného zaměstnávání. Rehabilitace na jednom pracovním místě trvala vždy 6 měsíců a byla ukončena úspěšně.

Po skončení na pracovním místě přechodného zaměstnání, v roce 2014, bylo zřejmé, že by Jan mohl zvládnout nároky otevřeného trhu práce. Po společné domluvě Jana s pracovním konzultantem bylo dohodnuto, že je na čase zkusit nalézt trvalý pracovní poměr. Po vzájemném vyjasnění pravidel a očekávání byla uzavřena dohoda o poskytnutí služby PZ.

Současná situace

Janův psychický stav je stabilizovaný, Jan se cítí dobře, žádné potíže sám neuvádí. Pravidelně navštěvuje ambulantního psychiatra. Má stálou medikaci, v souvislosti s ní Jan žádné potíže nezmiňuje. Pan Jan je v současném zaměstnání spokojen, má dobré vztahy na pracovišti a těší ho, že může být, dle jeho slov, užitečný. Pan Jan působí velice spokojeně a bez známek zhoršení duševního zdraví. V současné době řeší svou osamělost a pokouší se o seznámení s dívkou v rámci programu, který nabízí sdružení Baobab.

Průběh v programu PZ:

Osobní profil klienta

Je společenský, společnost lidí mu pomáhá v udržení si duševního zdraví. Pokud má potřebu navštěvuje programy centra denních aktivit. Nemá rád samotu, ta ho děsí. Rád by si našel nějaký koníček mimo služby pro lidi s duševním onemocněním, ale má obavy, že selže a že se mu vrátí nemoc.

V komunikaci neudrží oční kontakt, komunikuje spíše roztěkaně. Stále mluví o svých úspěších, které dosáhl před propuknutím nemoci. Ze zpráv z pracovní rehabilitace je zřejmé, že se stále upíná k době před propuknutím nemoci a nemá na své schopnosti a dovednosti reálný náhled. Práci ovšem vykonával vždy spolehlivě a svědomitě. Nevadila mu jakákoliv práce, důležité pro něj bylo, že je někde mezi lidmi a může být trochu užitečný.

Plánování kariéry

Pan Jan, před onemocněním pracoval jako stavební projektant. Od té doby však uplynulo 10 let. Jeho cílem ale bylo pracovat opět na místě stavebního projektanta. Žádné jiné možnosti práce nepřipouštěl. Ačkoliv byl pracovník podporovaného zaměstnání přesvědčen, že stanovený cíl je nad síly klienta, začali spolu hledat stanovené pracovní místo. Až po několika nezdařených pracovních pohovorech – důvodem byla především dlouhá pauza v klientově kariéře, byl pan Jan schopen a ochoten připustit, že na dané místo již nemá kvalifikaci ani potřebné schopnosti. Spolu s pracovníkem přehodnotili cíle a začali hledat jiné zaměstnání, které by odpovídalo jak přáním klienta, tak i jeho možnostem a schopnostem. Zjistil, že i když má rád lidi a není rád sám, je pro něj náročné pracovat ve velkém kolektivu.

Současný pracovní cíl

Práce s počítačem – vkládání dat do počítače. Práce s alespoň minimální zodpovědností, v malém týmu. Ideálně v kanceláři, kde by měl maximálně jen jednoho spolupracovníka. Přál by si také, aby práce nebyla jen v kanceláři, ale také alespoň částečně venku.

Spolu s pracovním konzultantem pracují na seznamu možných pracovních příležitostí, odpovídajících požadavkům pana Jana.

Práce mu pomáhá naplnit volný čas. Poskytuje mu setkávání s dalšími lidmi a dává mu pocit, že je užitečný.

Kvalifikace pro práci

Invalidní důchod, dokončené vysokoškolské vzdělání technického oboru. Předchozí pracovní zkušenost dvanáct let projektant; 6 měsíců pracovní rehabilitace - práce v chráněné dílně Hvězdáři; 6 měsíců pracovní rehabilitace - výtvarná chráněná dílna; 6 měsíců pracovní rehabilitace - přechodné zaměstnávání, balení novin a časopisů. Živý zájem o práci s PC.

Shrnutí silných a slabých stránek

Jan ovládá MS WORD a EXCEL, dále programy vhodné k projektování a částečně rozumí i programování. Samostatně zvládá dílčí úkoly, ale ve svém jednání a úsudku bývá zbrklý a roztěkaný.

Dílčí kroky vztahující se k cíli

Jan bude doma na internetu a v novinách vyhledávat inzeráty s vhodnými pracovními pozicemi, které odpovídají jeho představám. S pracovním konzultantem je na schůzce

zhodnotí a vyberou ty pracovní pozice, které nejpravděpodobněji splňují jeho požadavky. Pan Jan vybrané inzeráty obvolá, případně si dohodne pracovní pohovor.

Pan Jan si doma vypracuje životopis a na schůzce s pracovním konzultantem ho případně poupraví.

Popis vhodného pracovního místa

Trvalý pracovní poměr na 6 hodin denně. Dopolední a odpolední směny nejsou překážkou. Práce v noci je zcela nevhodná. Nejlépe v malém pracovním kolektivu, s možností pracovat jak uvnitř, tak i venku. Náplní práce má být činnost kolem počítačů a alespoň minimální zodpovědnost.

Podpůrná síť

Tvoří ji psychiatr, pracovní konzultant, pracovník týmu podpory bydlení a centra denních aktivit. Pan Jan rád využívá volno časových programů, které poskytuje centrum denních služeb, včetně výletů a týdenních pobytů. Je společenský. Z blízké rodiny má jen sestru, která o Jana nejeví zájem.

Průběh programu podporovaného zaměstnávání

Z počátku probíhaly společné schůzky s pracovním konzultantem jednou týdně. Zprvu šlo o vybudování pevného důvěrného vztahu. Jan je velice společenský, ale zároveň opatrný a podezřívavý. Trvá mu déle, než si na nového sociálního pracovníka či kolegu, kamaráda zvykne a začne mu důvěřovat. Následným cílem bylo posílení a zapojení Jana v jeho schopnosti sebereflexe a náhledu na své schopnosti a dovednosti. Tato fáze byla pro Jana nejbolestnější, zjistil, že mu nemoc vzala víc než předpokládal a že v blízké budoucnosti nemůže vykonávat práci stavebního projektanta. V rámci srovnávání se s novým náhledem došlo k tomu, že Jan začal pracovního konzultanta obviňovat ze svého selhání. Tato fáze skončila přerušáním spolupráce.

Po dvou měsících si Jan uvědomil, že pro zvládnutí nalezení vhodného pracovního uplatnění potřebuje podporu pracovního konzultanta a navázal na předchozí spolupráci. Vztah pracovního konzultanta a Jana se po silné emoční zkušenosti a přerušení stal pevnějším a pro Jana důvěryhodnějším. Následovalo ujasňování si vhodného pracovního místa. Kontinuálně probíhalo hledání inzerátů, reakce na ně a účast na výběrových řízeních a pohovorech.

Hledání zaměstnání dle Janových požadavků se jevilo jako nereálné, ale Jan nechtěl ze svých požadavků ustoupit a ani je měnit.

V lednu 2015 Jan na vlastní žádost snižuje četnost schůzek s pracovním konzultantem na 1x za 14 dní. Jan i pracovní konzultant nadále hledají vhodné inzeráty. Jan má vypracovaný profesní životopis, který zkouší posílat do firem, kde by dle jeho názoru pro něj mohli mít pracovní uplatnění. Pracovní konzultant upozorňuje Jana, že vzhledem k jeho specifickým požadavkům na pracovní místo, tato metoda není zcela vhodná. Výsledky jednání si vzájemně sdělují na společných schůzkách. Jan je zklíčený, že nemůže najít své pracovní uplatnění. Konzultant se obává, aby tato situace neskončila relapsem.

V půlce března 2015 Jan přináší inzerát na dispečera autobusového nádraží. Přáním Jana je, aby tentokrát kontaktoval zaměstnavatele konzultant. Domlouvají se na tom, že konzultant může říci z jaké je organizace a s jakou cílovou skupinou pracuje. Po telefonním rozhovoru je domluven pracovní pohovor.

Na konci března 2015 jde Jan spolu s pracovním konzultantem na pohovor. Pracovní pohovor probíhá tak, že je nejdříve veden s Janem bez přítomnosti konzultanta a poté je k pohovoru přizván i konzultant. Zaměstnavatel je informován o možné podpoře pro něj i pro Jana ze strany konzultanta.

V dubnu 2015 Jan nastupuje na tříměsíční zkušební dobu na místo dispečera autobusového nádraží. Pracovní doba je sjednána na 6 hodin denně 5x v týdnu na ranní směnu. Náplní práce Jana je odbavovat meziměstské autobusové spoje, koordinovat jejich pohyb a parkování na území nádraží. Má zodpovědnost za plynulý provoz nádraží a na parkovišti. Pracovní prostředí je v malé samostatné kanceláři, kterou sdílí s jedním kolegou. Příjezdy, lokalizaci a odjezdy autobusů zaznamenává do PC. Jendou za dvě hodiny pracovní doby má povinnost obejít prostory parkoviště a zjistit, zda tam je vše v pořádku.

Pan Jan se cítí zcela uspokojen co se týče jeho požadavků na vhodné zaměstnání. Schůzky s pracovním konzultantem snižuje na jednu za tři týdny.

V červnu 2015 Jan sepisuje smlouvu na dobu určitou a to dva roky. Zaměstnavatel s pomocí pracovního konzultanta žádá o dotace na zřízení chráněného místa.

Od července do konce října 2015 schůzky s pracovním konzultantem probíhaly pouze 1x měsíčně. Jan se v práci osvědčila práce se mu stále líbí.

V listopadu 2015 dochází k uzavření dohody o ukončení poskytování služeb podporovaného zaměstnávání. Pracovní konzultant nabízí možnost jednorázové nebo opakované konzultace či intervence. Jan nadále zůstává ve službách centra denních aktivit a týmu podpory bydlení Fokusu Praha.